

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

10. juuli 2014*

Eelotsusetaotlus — Hanked — Hanked, mille maksumus ei ulatu direktiivis 2004/18/EÜ ette nähtud piirmäärani — ELTL artiklid 49 ja 56 — Proportsionaalsuse põhimõte — Hankemenetlusest kõrvaldamise kriteeriumid — Kvalifitseerimise kriteeriumid, mis puudutavad taotleja või pakkuja isiklikku olukorda — Sotsiaalkindlustusmaksetega seonduvad kohustused — Mõiste „raske rikkumine” — Maksmisele kuuluvate ja makstud summade vahe üle 100 euro ja suurem kui 5% maksmisele kuuluvatest summadest

Kohtuasjas C-358/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (Itaalia) 15. märtsi 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 30. juulil 2012, menetluses

Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici

versus

Comune di Milano,

menetluses osales:

Pascolo Srl,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: A. Rosas kümnenda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud D. Šváby ja C. Vajda (ettekandja),

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik A. Impellizzeri,

arvestades kirjalikus menetluses ja 11. juulil 2013 toimunud kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici, esindajad: *avvocato* N. Seminara, *avvocato* R. Invernizzi ja *avvocato* M. Falsanisi,

— Comune di Milano, esindajad: *avvocato* M. Maffey ja *avvocato* S. Pagano,

* Kohtumenetluse keel: itaalia.

- Pascolo Srl, esindajad: *avvocato* A. Tornitore, *avvocato* F. Femiano, *avvocato* G. Fuzier ja *avvocato* G. Sorrentino,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. Aiello,
- Tšehhi valitsus, esindaja: M. Smolek,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja M. Szpunar,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Tokár ja L. Pignataro-Nolin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artiklite 49, 56 ja 101 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Consorzio Stabile Libor Lavori Pubblici (edaspidi „Libor”) ja Comune di Milano vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimase otsus tühistada otsus sõlmida ehitustööde riigihankeleping Liboriga, põhjusel et Libor oli 278 euro ulatuses rikkunud sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Euroopa parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT L 134, lk 114; ELT erivaljaanne 06/007, lk 132) (muudetud komisjoni 30. novembri 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 1177/2009) (ELT L 314, lk 64; edaspidi „direktiiv 2004/18”) põhjendus 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriikides tuleb lepingute sõlmimisel riigi nimel või piirkondlike või kohalike omavalitsuste või avalik-õiguslike isikute nimel kohaldada asutamislepingu põhimõtteid, eelkõige kaupade vaba liikumise põhimõtet, asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtet ning nendest tulenevaid põhimõtteid, nagu võrdse kohtlemise, mittediskrimineerimise, vastastikuse tunnustamise, proportsionaalsuse ja läbipaistvuse põhimõte. Teatavat maksumust ületavate riigihankelepingute puhul on siiski soovitatav koostada lepingute sõlmimise siseriiklikku korda kooskõlastavad ühenduse sätted, mis tuginevad kõnealustele põhimõtetele, et tagada nende mõju ja kindlustada hanketellimuse avatus konkurentsile. Kooskõlastavaid sätteid tuleks seepärast tõlgendada nii eespool nimetatud eeskirjade ja põhimõtete kui ka asutamislepingu muude eeskirjade kohaselt.”

- 4 Nimetatud direktiivi artikkel 7 näeb ette piirmäärad, millest alates kohaldatakse ehitustööde, asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kooskõlastatud korda. Ehitustööde puhul kohaldamiseks näeb direktiivi artikli 7 punkt c ette piirmäära 4 845 000 eurot.

- 5 Direktiivi 2004/18 artiklis 45 on toodud kvalifitseerimise kriteeriumid, mis puudutavad taotleja või pakkuja isiklikku olukorda. Selle artikli lõige 2 näeb ette:

„[Hankemenetluses] osalemisest võib välja jätta iga ettevõtja:

[...]

- e) kes on täitmata jätnud sotsiaalkindlustusmaksetega seonduvad kohustused, mis tal on vastavalt oma asukohariigi või [hankija] riigi õigusaktidele;
- f) kes on täitmata jätnud maksukohustused, mis tal on vastavalt oma asukohariigi või [hankija] riigi õigusaktidele;

[...]

Liikmesriigid määravad kindlaks käesoleva lõike rakenduskorra ühenduse ja siseriikliku õiguse alusel.”
[Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ekslik.]

Itaalia õigus

- 6 Itaalias reguleerib ehitustööde, teenuste ja asjade riigihankemenetlust 12. aprilli 2006. aasta seadusandlik dekreet nr 163/2006, millega kehtestatakse ehitustööde, teenuste ja asjade riigihangete seadustik ja võetakse üle direktiivid 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (decreto legislativo n. 163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/CE e 2004/18/CE (*GURI* regulaarne lisa nr 100, 2.5.2006)), muudetud 13. mai 2011. aasta dekreetseadusega nr 70 (*GURI* nr 110, 13.5.2011, lk 1), mis kinnitati seadusena 12. juuli 2011. aasta seadusega nr 106 (*GURI* nr 160, 12.7.2011, lk 1; edaspidi „seadusandlik dekreet nr 163/2006”).

- 7 Seadusandliku dekreeidi nr 163/2006 II osas asub artikkel 38, kus on lepingu maksumusest sõltumata kindlaks määratud kontsessioonide andmise menetluses ja ehitustööde, asjade ja teenuste riigihankemenetluses osalemise üldtingimused. Nimetatud dekreeidi artikli 38 lõike 1 punkt i sätestab:

„1. Kontsessioonide andmise menetlusest ning ehitustööde, asjade ja teenuste riigihankemenetlusest kõrvaldatakse sellised isikud ning nimetatud lepingute suhtes all-töövõtulepinguid ei sõlmita selliste isikutega:

[...]

- i) kes on Itaalia või oma asukohariigi õigusaktide kohaselt toime pannud sotsiaalkindlustusmaksete maksmist puudutavate sätete raskeid ja lõplikult tuvastatud rikkumisi”.
- 8 Nimetatud dekreeidi artikli 38 lõikes 2 on määratletud sotsiaalkindlustusmaksete maksmist reguleerivate õigusnormide rikkumiste raskusastet puudutav kriteerium. Sisuliselt näeb see ette, et seadusandliku dekreeidi artikli 38 lõike 1 punkti i tähenduses loetakse raskeks rikkumisi, mille tõttu ei saa sotsiaalkindlustusmaksete maksmist puudutavat vormikohast dokumenti väljastada (documento unico di regolarità contributiva, edaspidi „DURC”).

- 9 Rikkumised, mille tõttu ei saa DURC väljastada, on määratletud töö- ja sotsiaalministeeriumi 24. oktoobri 2007. aasta dekreedis, mis reguleerib sotsiaalkindlustusmaksete maksmist puudutavat vormikohast dokumenti (Decreto del ministero del lavoro e della previdenza sociale – che disciplina il documento unico di regolarità contributiva (*GURI* nr 279, 30.11.2007, lk 11)). Nimetatud dekreeidi artikli 8 lõige 3 näeb ette:

„Kui tegemist on üksnes hankemenetluses osalemisega, ei takista DURC väljastamist väike lahknevus maksmisele kuuluva ja makstud summa vahel, mida arvestatakse iga sotsiaalkindlustusasutuse või -kindlustusfondi kohta. Ühe palga- või kindlustusperioodi pealt maksmisele kuuluva ja makstud summa vahelist lahknevust kuni 5% ei käsitata raske rikkumisena, kusjuures igal juhul ei loeta raskeks rikkumist, mille summa jääb alla 100 euro; vaatamata sellele kehtib kohustus maksta eespool viidatud summa pärast DURC väljastamist 30 päeva jooksul.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 10 6. juunil 2011 avaldatud hanketeatega kuulutas Comune di Milano välja „Comune di Milanole kuuluvate elamute erakorralise hoolduse ja turvasüsteemide paigaldustööde” hanke, milles pidi leping sõlmitama madalaima hinna kriteeriumi alusel, lähtudes 4 784 914,61 euro suurusest baashinnast.
- 11 Hanketeates nõuti igalt pakkuvalt menetlusest kõrvaldamise ähvardusel sõnaselgelt, et nad deklareeriksid, et nad vastavad hankemenetluses osalemise üldnõuetele, mis on sätestatud seadusandliku dekreeidi nr 163/2006 artiklis 38.
- 12 Libor esitas hankemenetluses osalemise taotluse ja deklareeris vastavalt artikli 38 lõike 1 punktile i, et ta „ei ole Itaalia õigusaktide kohaselt toime pannud sotsiaalkindlustusmaks puudutavate sätete raskeid ja lõplikult tuvastatud rikkumisi”.
- 13 Menetluse tulemusel sõlmis Comune di Milano lepingu Liboriga ning teatas talle sellest 28. juuli 2011. aasta teatisega. Seejärel kontrollis ta pakkuja deklaratsiooni. Selleks sai ta pädevalt ametiasutusest DURC, millest selgus, et hankemenetluses osalemise taotluse esitamise päeva seisuga oli Liboril 2011. aasta maikuu eest sotsiaalkindlustusmaksid maksmata 278 euro ulatuses, mis vastas sellel kuul maksmisele kuuluvate maksede kogusummale. Libor tasus nimetatud summa hilinenult 28. juulil 2011.
- 14 Võttes arvesse DURC-st ilmnevat rikkumist, tühistas Comune di Milano otsuse sõlmida hankeleping Liboriga ning kõrvaldas ta hankemenetlusest. Seejärel tunnistas ta edukaks pakkujaks Pascolo Srl.
- 15 Libor vaidlustas selle otsuse Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia’s (Lombardia maakonna halduskohus), väites eelkõige, et seadusandliku dekreeidi nr 163/2006 artikli 38 lõige 2 on liidu õigusega vastuolus.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kõnealune hankemenetlus ei kuulu direktiivi nr 2004/18 kohaldamisalasse, kuna hankelepingu maksumus jääb allapoole nimetatud direktiivi artikli 7 punktis c toodud piirmäära. Samas leiab see kohus siiski, et kõnealune hange pakub piiriülest huvi, mistõttu tuleb Euroopa Kohtu praktika kohaselt järgida EL toimimise lepingu alusnorme. Kohtul on kahtlus selles suhtes, kas seadusandliku dekreeidi nr 163/2006 artikli 38 lõige 2 on kooskõlas liidu õiguses ette nähtud proportsionaalsuse põhimõtte ja võrdse kohtlemise põhimõttega.
- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on nimetatud sätte eesmärk – sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustuse rikkumise „raskuse” puhtalt õigusliku kriteeriumina – jätta hankija täiesti ilma kaalutlusõigusega selle hindamisel, kas sotsiaalkindlustusmaksete õigeaegses maksmises seisnev osalemisnõue on täidetud. Selline kõrvaldamine on iseenesest liidu õigusega kooskõlas, kuna suurendab hankemenetluses osalevate ettevõtjate kohtlemisel võrdsust.

- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekib siiski küsimus riigi seadusandja väljatöötatud kriteeriumide kooskõlast proportsionaalsuse põhimõttega. Ta märgib, et tingimus, et ettevõtja täidaks oma kohustust sotsiaalkindlustusmaksete maksmisel, on seatud eesmärgiga tagada pakkujast ettevõtja usaldusväärsus, hoolsus ja tõsiseltvõetavus ning see, et tema suhted töötajatega on nõuetekohased. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas konkreetsetes hankemenetluses kujutab selle tingimuse rikkumine endast märkimisväärset tõendit tema usaldusväärse puudumisest. Tegelikult on see abstraktne kriteerium, mis ei lähtu konkreetse hankelepingu omadustest, võttes arvesse selle eset ja tegelikku maksumust, rikkumise toime pannud ettevõtja käivet ning majanduslikku ja finantsilist suutlikkust. Liiatigi on ettevõtja hankemenetlusest kõrvaldamine ebaproportsionaalne sellisel juhul nagu põhikohtuasjas, kus rikkumine on vähetähtis.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on kahtlusi ka selles, kas sotsiaalkindlustusmaksete maksmata jätmises seisnev kõrvaldamiskriteerium on ühtne maksude maksmata jätmisega maksuõigusnormide rikkumiste puhul, mille kohaselt loetakse raskeks alles 10 000,00 euro piiri ületavad rikkumised.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas proportsionaalsuse põhimõttega, mis tuleneb asutamisõigusest ning diskrimineerimise keelu ja konkurentsi kaitse põhimõtetest, mida käsitlevad [ELTL] artiklid 49, 56 ja 101, ning selles kätkeva mõistlikkuse nõudega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis loevad nii [liidu] piirmäärade ületavate kui ka sellest allapoole jäävate hangete puhul raskeks sellised sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustuse lõplikult tuvastatud rikkumised, mille summa on üle 100 euro ning mille puhul iga palga- või kindlustusperioodi pealt maksmisele kuuluva ja makstud summade lahknevus on ühtlasi suurem kui 5%, millest tulenevalt on hankijad kohustatud pakkujat, kes osutub sellise rikkumise eest vastutavaks, hankemenetlusest kõrvaldama, hindamata teisi aspekte, mis väljendavad objektiivselt pakkujat kui lepingupartneri usaldusväärust?”

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 21 Sissejuhatuseks tuleb märkida, et kuigi põhikohtuasjas käsitletavat regulatsiooni kohaldatakse hangete suhtes, mille lepingu maksumus jääb nii alla- kui ka ülespoole direktiivi 2004/18 artiklis 7 kehtestatud piirmääradele, nagu eelotsuse küsimuses mainitud, jääb põhikohtuasjas käsitletava hankelepingu maksumus alla artikli 7 punktis c toodud summa.
- 22 Lisaks tuleneb selle küsimuse sõnastusest ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud kaalutlustest, mis on lühidalt kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktis 18, et nimetatud kohus kahtleb eelkõige selles, kas põhikohtuasjas käsitletavas regulatsioonis on järgitud proportsionaalsuse põhimõtet.
- 23 Seega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimusega sisuliselt selgitada, kas ELTL artikleid 49, 56 ja 101 ning proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis direktiivi 2004/18 artikli 7 punktis c ette nähtud piirmäärast allapoole jääva maksumusega ehitustööde riigihangete puhul kohustavad hankijat kõrvaldama hankemenetlusest pakkujat, kes on vastutav sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustuse rikkumise eest, kui maksmisele kuuluvate ja makstud summade vahe on üle 100 euro ja ühtlasi suurem kui 5% maksmisele kuuluvatest summadest.
- 24 Meenutagem, et selle direktiivi kohaldamisel riigihankele kehtib tingimus, et hanke eeldatav maksumus küünib kõnealuse direktiivi artiklis 7 kehtestatud piirmäärani. Vastasel juhul tuleb kohaldada EL toimimise lepingu alusnorme ja üldpõhimõtteid, tingimusel et asjaomane hange pakub teatavat piiriülest huvi eelkõige oma tähtsuse ja täitmise koha osas (vt selle kohta eelkõige kohtuotsus Ordine

degli Ingegneri della Provincia di Lecce jt, C-159/11, EU:C:2012:817, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika). Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, kas selline huvi on olemas (vt selle kohta kohtuotsus Belgacom, C-221/12, EU:C:2013:736, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 25 Vaatamata sellele, et põhikohtuasjas käsitletav ehitustööde riigihange ei küüni nimetatud direktiivi artikli 7 punktis c ette nähtud piirmäärani, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus – kui ta leiab, et hange pakub teatavat piiriülest huvi – asuma seisukohale, et nimetatud alusnormid ja üldpõhimõtted on põhikohtuasjas kohaldatavad.
- 26 Mis puutub aluslepingu sätetesse, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab, siis selline riigihankemenetlusest kõrvaldamise olukord nagu põhikohtuasjas käsitletav ei kujuta endast ettevõtjatevahelisi kokkuleppeid, ettevõtjate ühenduste otsuseid ega kooskõlastatud tegevust ELTL artikli 101 tähenduses. Seega ei ole sellist õigusnormi, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, vaja nimetatud artikli seisukohast analüüsida.
- 27 Seevastu, nagu tuleneb direktiivi 2004/18 põhjendusest 2, on nende põhimõtete hulgas, mida tuleb riigihangete korraldamisel järgida, eelkõige asutamisevabadus, teenuste osutamise vabadus ja proportsionaalsuse põhimõte.
- 28 ELTL artiklite 49 ja 56 osas tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et nendega on vastuolus kõik siseriiklikud meetmed, mis isegi siis, kui neid kohaldatakse ilma kodakondsusest lähtuva diskrimineerimiseta, keelavad, takistavad või muudavad aluslepinguga tagatud asutamise ja teenuste osutamise vabaduse teostamise liidu kodanikele vähem atraktiivseks (vt eelkõige kohtuotsus Serrantoni ja Consorzio stabile edili, C-376/08, EU:C:2009:808, punkt 41).
- 29 Riigihangete puhul seisneb liidu huvi asutamisevabaduse ja teenuste osutamise valdkonnas selles, et saavutada võimalikult suur konkurentsile avatus (vt selle kohta kohtuotsus CoNISMa, C-305/08, EU:C:2009:807, punkt 37). Sellise õigusnormi kohaldamine aga, mis kõrvaldab ehitustööde riigihankemenetlusest isikud, kes on toime pannud siseriiklike sotsiaalkindlustusmaksete maksmist puudutavate õigusnormide raske rikkumise, nagu on kirjeldatud seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikli 38 lõike 1 punktis i, võib takistada seda, et hankemenetlustest võtaks osa võimalikult palju pakkujaid.
- 30 Selline siseriiklik õigusnorm, mis võib takistada pakkujate osavõttu hankemenetlusest, mis pakub teatavat piiriülest huvi, kujutab endast piirangut ELTL artiklite 49 ja 56 tähenduses.
- 31 Niisugune piirang võib siiski olla õigustatud juhul, kui see järgib üldisest huvist kantud õiguspärase eesmärgi ja järgib proportsionaalsuse põhimõtet: seega, et see on eesmärgi saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vaja (vt selle kohta kohtuotsus Serrantoni ja Consorzio stabile edili, EU:C:2009:808, punkt 44).
- 32 Selles osas selgub eelotsusetaotlusest, et seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikli 38 lõike 1 punktis i ette nähtud riigihankemenetlusest kõrvaldamise aluse eesmärk on tagada pakkujast ettevõtja usaldusväärsus, hoolsus ja tõsiseltvõetavus ning see, et tema suhted töötajatega on nõuetekohased. Tuleb tõdeda, et selle tagamine, et pakkujal oleksid sellised omadused, on üldisest huvist kantud õiguspärane eesmärk.
- 33 Edasi tuleb tõdeda, et selline kõrvaldamise alus, nagu on ette nähtud seadusandliku dekreeedi nr 163/2006 artikli 38 lõike 1 punktis i, on järgitava eesmärgi saavutamiseks sobiv, kuna ettevõtja poolt maksmata sotsiaalkindlustusmaksed näitavad tema usaldusväärset, hoolsust ja tõsiseltvõetavuse puudumist oma seaduslike ja sotsiaalsete kohustuste täitmisel.

- 34 Mis lõpuks puutub sellise meetme vajalikkusse, siis tuleb esiteks märkida, et siseriiklikus õiguses riigihankemenetlusest kõrvaldamiseks täpse künnise kindlaksmääramine – nimelt kui sotsiaalkindlustusmaksete maksmisel on makstud ja maksmata summade vahe üle 100 euro ja ühtlasi suurem kui 5% võlgnetavatest summadest – tagab mitte ainult pakkujate võrdse kohtlemise, vaid ka õiguskindluse, mis on põhimõte, mille järgimine on piirava meetme proportsionaalsuse üks tingimusi (vt selle kohta kohtuotsus *Itelcar*, C-282/12, EU:C:2013:629, punkt 44).
- 35 Teiseks, mis puutub kõrvaldamiskünnise määra, mis on siseriiklikus regulatsioonis kindlaks määratud, siis tuleb meenutada, et direktiivi 2004/18 kohaldamisalasse jäävate riigihangete puhul jätab direktiivi artikli 45 lõige 2 seal viidatud kõrvaldamise aluste kohaldamise liikmesriikide otsustada, nagu sellest annab tunnistust ka väljend „[h]ankemenetluses osalemisest võib välja jätta [...]” isiku, keda on nimetatud selle sätte alguses, ning viitab punktides e ja f selgelt siseriiklikele õigusnormidele (vt seoses nõukogu 18. juuni 1992. aasta direktiivi 92/50/EMÜ, millega kooskõlastatakse riiklike teenuslepingute sõlmimise kord (EÜT L 209, lk 1; ELT eriväljaanne 06/001, lk 322), artikliga 29 kohtuotsus *La Cascina jt*, C-226/04 ja C-228/04, EU:C:2006:94, punkt 21). Lisaks peavad liikmesriigid nimetatud artikli 45 lõike 2 teise lõigu kohaselt määrama kindlaks selle lõike rakendamise korra siseriikliku õiguse alusel ja liidu õigust järgides.
- 36 Järelikult ei ole direktiivi 2004/18 artiklis 45 lõikega 2 kavandatud hankemenetlusest kõrvaldamise aluste ühtset kohaldamist liidu tasandil, nii et liikmesriigid võivad neid kõrvaldamise aluseid üldse mitte kohaldada või lisada need siseriiklikesse õigusnormidesse erinevate juhtumite korral varieeruva rangusega sätete kaudu ning vastavalt siseriiklikul tasandil valitsevatele õiguskorra, majanduslikele või sotsiaalsetele kaalutlustele. Selles valdkonnas on liikmesriikidel pädevus direktiivi nimetatud sättes kehtestatud kriteeriume leevendada või paindlikumaks muuta (vt seoses direktiivi 92/50 artikliga 29 kohtuotsus *La Cascina jt*, EU:C:2006:94, punkt 23).
- 37 Direktiivi 2004/18 artikli 45 lõike 2 punkt e võimaldab aga liikmesriikidel hankemenetlusest kõrvaldada kõik ettevõtjad, kes on täitmata jätnud sotsiaalkindlustusmaksetega seonduvad kohustused, ilma et mingit miinimumsummat maksetega viitamise korral oleks ette nähtud. Neil asjaoludel kujutab see, kui siseriiklikus õiguses on ette nähtud miinimumsumma, endast kõrvaldamise aluse leevendamist võrreldes nimetatud sättes viidatuga ning ei saa öelda, et see läheks kaugemale sellest, mis on vajalik. Seda enam kehtib see riigihangete puhul, mis ei küüni nimetatud direktiivi artikli 7 punktis c ette nähtud piirmäärani ja mille suhtes järelikult ei kohaldata selles direktiivis ette nähtud konkreetseid ja ranged menetlusi.
- 38 Asjaolu, et siseriiklikus õiguses selleks ette nähtud kõrvaldamise lävi, kui maksud ja lõivud ei ole makstud, on märgatavalt kõrgem kui sotsiaalkindlustusmaksete maksmata jätmise puhul, ei mõjuta viimase proportsionaalsust. Nii nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 36 tuleneb, võivad liikmesriigid muu hulgas nimetatud direktiivi artikli 45 lõike 2 punktides e ja f ette nähtud kõrvaldamise alused lisada siseriiklikesse õigusnormidesse erinevate juhtumite korral varieeruva rangusega sätete kaudu ning vastavalt siseriiklikul tasandil valitsevatele õiguskorra, majanduslikele või sotsiaalsetele kaalutlustele.
- 39 Pealegi erineb selline olukord olukorrast, mida käsitleti kohtuotsuses *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141), milles Euroopa Kohus leidis, et siseriiklikud õigusaktid on konkreetse eesmärgi saavutamiseks sobivad üksnes juhul, kui need vastavad tõepoolest huvile saavutada see eesmärk ühtselt ja süstemaatiliselt. Erinevalt viidatud kohtuotsuses käsitletud õigusnormidest põhineb käesolevas põhikohtuasjas analüüsiv meede objektiivsetel, mittediskrimineerivatel ja varem teada olevatel kriteeriumidel, nagu tuleneb käesoleva kohtuotsuse punktist 34 (vt selle kohta kohtuotsus *Hartlauer*, EU:C:2009:141, punkt 64).
- 40 Sellest järeldub, et selline siseriiklik meede, nagu põhikohtuasjas käsitletakse, ei lähe kaugemale sellest, mis on järgitava eesmärgi saavutamiseks vajalik.

- 41 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikleid 49 ja 56 ning proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgenda nii, et nendega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis direktiivi 2004/18 artikli 7 punktis c ette nähtud piirmäärast allapoole jääva maksumusega ehitustööde riigihangete puhul kohustavad hankijat kõrvaldama hankemenetlusest pakkuja, kes on vastutav sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustuse rikkumise eest, kui maksmisele kuuluvate ja makstud summade vahe on üle 100 euro ja ühtlasi suurem kui 5% maksmisele kuuluvatest summadest.

Kohtukulud

- 42 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

ELTL artikleid 49 ja 56 ning proportsionaalsuse põhimõtet tuleb tõlgenda nii, et nendega ei ole vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta, muudetud komisjoni 30. novembri 2009. aasta määrusega (EÜ) nr 1177/2009, artikli 7 punktis c ette nähtud piirmäärast allapoole jääva maksumusega ehitustööde riigihangete puhul kohustavad hankijat kõrvaldama hankemenetlusest pakkuja, kes on vastutav sotsiaalkindlustusmaksete maksmise kohustuse rikkumise eest, kui maksmisele kuuluvate ja makstud summade vahe on üle 100 euro ja ühtlasi suurem kui 5% maksmisele kuuluvatest summadest.

Allkirjad